

Оксана Мельник

к. мист., доцент,

Кафедра дизайну та основ архітектури, Інститут архітектури,
Національний університет «Львівська політехніка»

**МАЙСТЕРНЯ Г. НАРБУТА ЯК СТАРТ:
ТВОРЧИЙ ФЕНОМЕН МЕХМЕДА ФЕМІ АГИ**

Творчість Г. Нарбута та його школа стали «колискою» для розвитку професійного українського графічного дизайну. Серед учнів Г. Нарбута виділяється універсальна за діапазоном творчості постава М.Ф. Аги – прихильника конструктивізму та розробника базових принципів сучасного журнального та рекламного дизайну. Ім'я «Dr.Agha» вже стало усталеним та увійшло в історію графічного дизайну як одного з перших та найбільш інноваційних арт-директорів.

Навчання уродженця м. Миколаїва турецького походження в майстерні Г. Нарбута в Українській академії мистецтв було нетривалим й водночас плідним. На відміну від традиційної академічної освіти, що розвивала «вищі» станкові форми мистецтва, навчальна система УАМ значної ваги надавала розвитку його декоративних форм, вивченню художньо-промислового та народного мистецтва, синтетизм яких став фундаментальною базою для розвитку дизайну. Відповідною до освітніх засад академії була й діяльність очолюваної Г. Нарбутом майстерні. Навчання починалося з досконалого засвоєння графічної техніки та вивчення матеріалів, а першим етапом практичної роботи було «дисциплінування» руки та ока – копіювання. Наступний етап – розв'язання композиційного завдання: поєднання шрифту та орнаменту на проекті окремої сторінки чи обкладинки, що відкривало розуміння властивостей замкненої графічної композиції. Треба відмітити, що апеляція до історичних стилів, на які опирався в роботі Нарбут, хоч і не лягла в основу творчого методу Аги, водночас, стала джерелом натхнення та самоосвіти, а основи композиції й розуміння специфіки матеріалів та можливостей поліграфії, стали фундаментальними знаннями для роботи у сфері поліграфічної продукції.

Після смерті Г. Нарбута, на початку 1920-х рр. М.Ф.Ага виїздить спершу до Європи, де відповідає за макетування німецького варіанту глянцевої «Vogue», а далі до Нью-Йорка, де стає арт-директором трьох глянцевоїх журналів видавництва «Conde Nast» – «Vogue», «Vanity Fair», «House&Garden». На посаді арт-директора Ага стрімко втілює ряд технічних та художніх новацій, що заклали основи сучасного підходу до журнального дизайну. Базовими засадами творчої концепції Аги стали:

досконала композиція (київський досвід); апеляція до елегантності та розкоші у зображеннях (французький досвід); конструктивізм та функціоналізм (німецький досвід). Ага радикально змінив підхід до формування макету та верстки. Типографіка була спрощена та максимально систематизована, а усі елементи макету, що не мали конкретної функції дали місце простору та «повітрю». Ага ввів на зміну антикві гротески, для заголовків використовував літери виключно нижнього реєстру; тексти довільно розміщував на розвороті, а самі розвороти трактував як єдиний візуальний ряд, а не серія окремих сторінок. Важливою новацією Аги було впровадження фотографії, як домінуючої техніки ілюстрування. Саме під керівництвом Аги вперше в історії у 1932 р. вийшов журнал («Vogue») з повноколірною фотографією на обкладинці. Ще однією важливою новацією М.Ф.Аги став підхід до формування загальної композиції журналу. Він нівелював корінцеве поле, коли потрібно переносив через лінію розвороту одночасно кілька статей; максимально розширив поля. Результатом таких новацій став «ландшафтний» формат розвороту – динамічний, асиметричний, водночас урівноважений за рахунок тонкого балансу і законів композиції. Такі новаторські підходи та експерименти в журнальному та рекламному дизайні до сьогодні є базовими у видавничій практиці. Авторитет М.Ф.Аги сприяв тому, що у 1935 р. він стає президентом Клубу арт-директорів у Нью-Йорку, а з 1953 по 1955 рр. очолює Американський інститут графіки (AIGA).

Досягнення Аги видають у ньому не лише непересічну творчу особистість та фахівця своєї справи, але виводять у ряд найбільш значимих імен світового графічного дизайну. Незважаючи на те, що М.Ф.Ага емігрував з України у молодому віці, факт здобуття ним першої (і єдиної) фахової освіти саме у стінах УАМ під керівництвом корифея українського графічного мистецтва Г. Нарбута зумовлює потребу переосмислення та глибшого аналізу його творчої постави.